

TA'LIMDA MOLİYAVIY SAVODXONLIKNING AHAMIYATI

D.Abdusattarova

TDIU, dotsent

A. Ahmadjonov

TDIU, "Moliya va moliyaviy texnologiyalar"

kafedrası assistenti

Moliyaviy savodxonlik insonlarning kundalik iqtisodiy faoliyatlarini samarali boshqarishi uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalar majmuini o'z ichiga oladi. Byudjet tuzish, investitsiyalar va qarzlarni boshqarish kabi moliyaviy masalalarni to'g'ri hal qilish moliyaviy savodxonlikning asosiy jihatlaridir. Ushbu bilim va ko'nikmalarga ega bo'lish shaxsiy va jamiyat manfaatlariga mos keladigan moliyaviy qarorlarni qabul qilish imkonini beradi²²⁷.

Bugungi kunda jahon iqtisodiyotida texnologiyalar juda tez rivojlanib bormoqda. Yangi moliyaviy mahsulot va xizmatlarning paydo bo'lishi sharoitida, odamlarning moliyaviy bilimlarini doimiy ravishda yangilab turishi zarur bo'lib qolmoqda. Moliyaviy savodxonlik jamiyatlar va mahalliy iqtisodiyotning muvaffaqiyatli rivojlanishi uchun muhim omil hisoblanadi. Bu bilimlarga ega bo'lish insonlarga moliyaviy o'zgarishlardan foydalanish imkoniyatini beradi va moliyaviy qiyinchiliklardan himoya qiladi.²²⁸

Moliyaviy savodxonlikning yetarli darajada rivojlanmaganligi qarorlarni noto'g'ri qabul qilishga, moliyaviy stress, qarzdorlik va hatto moliyaviy inqirozlarga olib kelishi mumkin. Shu sababli o'quvchilar orasida moliyaviy bilimlarga bo'lgan ehtiyoj ortib bormoqda. Lekin ko'plab mamlakatlarda, shu jumladan O'zbekistonda ham ta'lim tizimida moliyaviy savodxonlikka yetarli e'tibor berilmagan.²²⁹

Edutainment usuli orqali moliyaviy savodxonlikni rivojlantirish: O'zbekiston tajribasi

2019-yildan boshlab O'zbekiston Markaziy banki aholining moliyaviy savodxonligini oshirishga qaratilgan ko'plab loyihalarni amalga oshirmoqda. Bunda ayniqsa edutainment (ta'lim va ko'ngil ochar tadbirlar) usulidan keng foydalanilmoqda. Finlit.uz platformasi, radio viktorinalar, televizion ko'rsatuvlar va musiqiy videolar orqali moliyaviy bilimlarni aholi orasida qiziqarli tarzda yetkazish maqsad qilingan.²³⁰

Masalan, 2023-yilda VISA bilan hamkorlikda "World of Finance" interaktiv platformasi ishga tushirildi. Platforma yosh o'quvchilarga qisqa vaqt ichida moliyaviy bilimlarni interaktiv tarzda o'zlashtirish imkonini beradi. Bundan tashqari, "The Banker's Neighborhood" sitcom seriali orqali moliyaviy

²²⁷ Commercial Bank of California, 2023

²²⁸ Commercial Bank of California. (2023). The Importance of Financial Literacy in Education. Retrieved from <https://cbcal.com/blog/the-importance-of-financial-literacy-in-education/>

²²⁹ Abduganieva, D. (2024, October 23). Building financial literacy through 'edutainment' – Central Bank of Uzbekistan's experience. Central Bank of Uzbekistan.

masalalarni televizion formatda yetkazib berildi. Shuningdek, IFC bilan hamkorlikda tayyorlangan "Financial Mistakes" musiqiy video klipi yoshlar orasida moliyaviy xavfsizlik mavzusini ommalashtirishda samarali bo'ldi.

Xalqaro tajribalar va O'zbekistonda qo'llash imkoniyatlari

Moliyaviy savodxonlikni rivojlantirish bo'yicha xalqaro tajribalar ta'lim sohasida raqamli platformalar va interaktiv o'quv vositalar samarali ekanligini ko'rsatmoqda (Shamansurova & Sindarov, 2024). Xorijiy davlatlarda (masalan, AQSh, Buyuk Britaniya, Singapur) maktab dasturlarida moliyaviy savodxonlik kurslari joriy etilgan bo'lib, bu tajribani O'zbekistonda ham qo'llash samarali bo'lishi mumkin.

1-jadval.

Moliyaviy savodxonlikni oshirish usullarining mamlakatlar bo'yicha tahlili

Mamlakat/M intaqa	Moliyaviy savodxonlik usuli	Asosiy xususiyatlari va natijalar
Braziliya	Hikoyalar va interaktiv seminarlar	Mahalliy kontekstga moslashtirilgan hikoyalar orqali bolalarning jamg'arish tushunchalarini anglashini ta'minladi.
Hindiston	Hikoya kitoblari (bosma va elektron shaklda)	Mahalliyashtirilgan versiyalari keng tarqatilib, hikoya orqali jamoatchilik ishtirokini oshirdi.
Janubiy Afrika	Maktablarga tashriflar va interaktiv hikoya mashg'ulotlari	Maktablarda olib borilgan mashg'ulotlar bolalarning moliyaviy xatti-harakatlariga samarali ta'sir ko'rsatdi.
Meksika	Jamoa ishtirokidagi hikoyalar	Madaniy jihatdan mos keladigan hikoyalar orqali jamoaning ishtirokini va moliyaviy ongini oshirdi.
AQSh	Raqamli hikoyalar va sinf dasturlariga integratsiya qilish	Interaktiv raqamli kontent maktab o'quv dasturlariga integratsiya qilinib, jamg'arish odatlarini shakllantirishga urg'u berildi.
Global (umumiy)	Ko'p tilli hikoya kitoblari	20 tilga tarjima qilingan hikoyalar global miqyosda moliyaviy savodxonlikning keng qamrovli rivojlanishini ta'minladi.

Manba: "Jahon Iqtisodiy Forumi (2024). [Bolalarga jamg'arishni o'rgatishda hikoyalar qanday yordam bermoqda?](#)" ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlandi.

Ushbu jadvalda turli mamlakatlarda moliyaviy savodxonlikni oshirish uchun qo'llanilgan usullar va ulardan olingan natijalar tahlil etilgan. Braziliyada hikoyalar va interaktiv seminarlar orqali bolalarning moliyaviy bilimlari

rivojlantirilgan va jamg'arish tushunchasini tushunish darajasi oshirilgan. Hindistonda hikoya kitoblarining bosma va elektron shakllari keng tarqatilib, mahalliy sharoitga moslashtirilgan holda jamoatchilikning moliyaviy savodxonlikka bo'lgan qiziqishini oshirishga muvaffaq bo'lingan.

Janubiy Afrikada maktablarga tashrif buyurib o'tkazilgan interaktiv hikoya mashg'ulotlari orqali bolalarning moliyaviy xatti-harakatlariga ijobiy ta'sir ko'rsatilgan. Meksikada esa jamoa ishtirokida o'tkazilgan hikoya aytish usuli madaniy jihatdan yaqin va mos bo'lganligi sababli jamoaning moliyaviy ongini oshirishda samarali bo'ldi.

Amerika Qo'shma Shtatlarida raqamli hikoyalar va ularning maktab o'quv dasturlariga integratsiya qilinishi orqali o'quvchilarda jamg'arish odatlari shakllantirildi. Global miqyosda amalga oshirilgan ko'p tilli hikoya kitoblari loyihasi esa 20 tilga tarjima qilinib, moliyaviy savodxonlikning dunyo bo'ylab keng qamrovli rivojlanishini ta'minladi.

Umuman olganda, mazkur mamlakatlar tajribasi hikoya orqali moliyaviy savodxonlikni oshirishning samaradorligini hamda turli madaniy va ta'limiy kontekstlarga moslashuvchanligini namoyish etadi. Ushbu usul bolalar uchun murakkab moliyaviy tushunchalarni sodda va qiziqarli shaklda yetkazish imkoniyatini beradi va global miqyosda moliyaviy savodxonlikning rivojlanishiga hissa qo'shmoqda.

Moliyaviy savodxonlikni ta'lim dasturlariga kiritish va zamonaviy texnologiyalar, jumladan edutainment usuli orqali uni rivojlantirish nafaqat o'quvchilarning moliyaviy jihatdan mustaqil bo'lishiga, balki butun mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishiga ham hissa qo'shadi. Bu jarayonda xalqaro ilg'or tajribalarni o'rganish va ularni O'zbekiston sharoitiga moslashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Abduganieva, D. (2024, October 23). Building financial literacy through 'edutainment' – Central Bank of Uzbekistan's experience. Central Bank of Uzbekistan.

2. Commercial Bank of California. (2023). *The Importance of Financial Literacy in Education*. Retrieved from <https://cbcal.com/blog/the-importance-of-financial-literacy-in-education/>

3. Shamansurova, N., & Sindarov, A. (2024). Ilg'or xorijiy tajribalar asosida O'zbekiston ta'lim tizimida moliyaviy savodxonlikni oshirishning dolzarb masalalari. *ResearchGate*. https://www.researchgate.net/publication/382005016_ILG%27OR_XORIJIY_TAJRIBALAR_ASOSIDA_O%27ZBEKISTON_TA%27LIM_TIZIMIDA_MOLIYAVIY_SAVODXONLIKNI_OSHIRISHNING_DOLZARB_MASALALARI